

І.А. Кінцар

ДІЯЛЬНІСТЬ СПІЛЬНОЇ УКРАЇНСЬКО-КИТАЙСЬКОЇ КОМІСІЇ З НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ЯК ФАКТОР ОПТИМІЗАЦІЇ СУЧАСНИХ ДВОСТОРОННІХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ І КНР

УКРАЇНСЬКО-КИТАЙСЬКІ стосунки наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. набувають все більшого значення та масштабності. На тлі цього науково-технічне співробітництво двох країн позиціонується як ключовий та дуже перспективний напрямок. Взаємодія двох держав у такій важливій галузі, як наука та техніка, високі технології, являє собою серйозний потенціал для перемоги в глобальній конкуренції. Все це забезпечило надання значної уваги стосункам між Україною та КНР у цій галузі з боку обох урядів. Одним із проявів такої уваги і стало утворення Українсько-китайської комісії з науково-технічного співробітництва.

На жаль, стосунки України та КНР на сучасному етапі в науково-технічній галузі як взагалі, так і зокрема діяльність комісії, її вклад у позитивний розвиток цих стосунків ще не привернули до себе належної уваги науковців. Нечисленні дослідження, як правило доповіді на конференціях або науково-публіцистичні статті, стосуються лише якихось окремих моментів співробітництва в цій галузі. Так, наприклад, авторами розглядаються питання торгівлі високотехнологічними продуктами між Україною та КНР [Ноговіцин 2006, 7–11], розвитку транспортних технологій [Огородников 2006, 72–78], перспектив співробітництва з КНР у галузі сучасних технологій трубного виробництва [Сокурєнко 2006, 152–153] тощо. Тому, на нашу думку, було б дуже доцільно стерти з історії сучасних українсько-китайських стосунків ті «білі плями», які ще залишаються.

Історія створення Українсько-китайської комісії з науково-технічного співробітництва нерозривно пов'язана з історією становлення та розвитку українсько-китайських відносин на сучасному етапі.

27 квітня 1992 року в м. Києві була підписана угода між урядом України та урядом

КНР про науково-технічне співробітництво, а 31 жовтня 1992 року створена Міжурядова українсько-китайська комісія з питань торговельно-економічного співробітництва, в рамках якої почала працювати Комісія з науково-технічного співробітництва. Її діяльність стала значним фактором оптимізації та поживлення стосунків України та КНР у науково-технічній сфері.

На виконання “Угоди про науково-технічне співробітництво між Урядом України та Урядом Китайської Народної Республіки” в червні 1997 року в м. Пекіні відбулося перше засідання Комісії з науково-технічного співробітництва. У ході роботи сторони розглянули та погодили “Положення про Комісію з науково-технічного співробітництва між Україною та Китайською Народною Республікою”, а також розглянули 14 спільних проектів [Науково-технічне... 1995, 38].

У вересні 1998 року в м. Києві відбулося друге засідання комісії, під час якого було розглянуто та взято до виконання 36 спільних проектів. У зв'язку з обмеженням в Україні фінансування міжнародного науково-технічного співробітництва фінансова підтримка цих проектів здійснювалася лише китайською стороною [Науково-технічне... 1998, 50].

У травні 2000 р. у м. Пекіні відбулося третє засідання комісії. В рамках цього заходу сторони розглянули і затвердили 17 нових проектів, запропонованих українською та китайською сторонами, які були відібрані за результатами проведеного конкурсу. Міністерство освіти і науки України у 2000 році повністю профінансувало всі 17 проектів.

Також у ході роботи комісії було досягнуто домовленостей стосовно участі України на пільгових умовах у виставці “Тиждень високих технологій у Пекіні”. У травні 2001 р. Міністерство освіти і науки України

підготувало експозицію та взяло участь у зазначеній виставці. Під час її проведення українська делегація відвідала м. Янтай (провінція Шаньдун), де мала зустріч із керівництвом показової бази співробітництва з країнами СНД у галузі високих технологій. Враховуючи важливість питання, українська сторона запропонувала розширити українсько-китайське співробітництво в галузі високих технологій та уклала договір про співробітництво з Янтайською показовою базою, в якому визначено основні напрями співробітництва, а саме: інформаційні технології; нові матеріали і речовини; біотехнології; тонкі хімічні технології.

З метою комерціалізації наукових розробок і трансферу технологій Міністерство освіти і науки України 10–15 травня 2001 року взяло участь у Міжнародній виставці “Тиждень високих технологій у Пекіні”. Українською делегацією було репрезентовано наукові та технологічні розробки 11-ти провідних установ.

У червні 2001 р. відбувся візит делегації провінції Шаньдун до Києва. В ході візиту було підписано протокол про створення українсько-китайського технопарку в м. Цзінань провінції Шаньдун.

На виконання плану заходів Третього засідання комісії у травні 2002 року в м. Пекіні відбувся “Тиждень високих технологій”, під час якого було репрезентовано розробки 7 наукових установ та вищих навчальних закладів МОН України.

Офіційна делегація МОН України на чолі з державним секретарем В.О. Зайчуком провела зустріч з керівництвом м. Харбін щодо відкриття “Зваркограду” (українсько-китайського дослідного центру зварки) у м. Харбін (провінція Хейлунцзян).

Під час перебування делегації МОН України в КНР було підписано угоду між урядом провінції Цзілінь та Міністерством освіти і науки України про науково-технічне співробітництво.

З 14-го по 21 вересня 2002 року в Києві відбулося 4-те засідання Українсько-китайської комісії з науково-технічного співробітництва, за результатами якого була затверджена Програма науково-технічного співробітництва. В рамках програми 15 проектів було прийнято до спільного фінансування на 2002–2003 роки, іншим 50 проектам надано статус міжнародних. У

зв'язку з недофінансуванням за статтею «Виконання зобов'язань України у сфері міжнародного науково-технічного співробітництва» з українського боку не було підписано жодного договору на фінансування відібраних проектів.

З 30 березня по 7 квітня 2004 р. в м. Пекіні та м. Шанхаї відбулося 5-те засідання Українсько-китайської комісії з питань науково-технічного співробітництва. Під час засідання комісії було затверджено перелік із 16-ти двосторонніх наукових проектів для їхнього спільного фінансування, ухвалено рішення щодо проведення Днів науки і техніки України в КНР у червні 2004 р. у м. Харбін (провінція Хейлунцзян) і в м. Чанчунь (провінція Цзілінь), а також скоординовано дії щодо подальшого розвитку співробітництва в рамках Українсько-китайського технопарку в м. Цзінань (провінція Шаньдун). В ході роботи Комісії українська делегація відвідала м. Шанхай, де провела переговори з представниками Комітету з питань науки і техніки мерії міста, ознайомилась із роботою Шанхайського інституту кераміки (провідний заклад Китаю з питань матеріалознавства), Шанхайського центру з питань трансферу технологій “Ко-Вай”.

Під час візиту було досягнуто домовленостей щодо розширення співробітництва між українськими науковими закладами та науковими закладами м. Шанхая, обговорені питання проведення Днів науки і техніки України в м. Шанхаї в листопаді 2005 р. під час Міжнародної Шанхайської виставки. Було також започатковано співробітництво між Київським державним центром науково-технічної та економічної інформації та Шанхайським центром з питань трансферу технологій “Ко-Вай”.

Шосте засідання Українсько-китайської Комісії з питань науково-технічного співробітництва відбулося 6–10 червня 2006 р. в м. Києві.

Протягом усього періоду діяльності комісії дуже важливий та плідний результат дала співпраця обох сторін стосовно здійснення спільного проекту щодо створення Українсько-китайського парку високотехнологічного співробітництва.

17–20 листопада 2002 р. Президент України Л.Д. Кучма здійснив державний візит до КНР на запрошення Голови КНР

Цзян Цземіня. Під час перебування в провінції Шаньдун Президент України взяв участь у церемонії офіційного відкриття першого Українсько-китайського парку високотехнологічного співробітництва (далі – технопарк). Цьому передувала дуже ретельна та копітка робота українських та китайських фахівців – членів Комісії з питань науково-технічного співробітництва.

Основною метою діяльності цього спільного проекту є формування ефективного механізму для налагодження взаємовигідного трансферу високих технологій; спільна розробка науково-технічних проєктів та їхнє освоєння, впровадження у виробництво і подальший вихід на китайський, український та інші ринки; створення спільних підприємств із реалізації наукоємної і високотехнологічної продукції; рекламно-інформаційна, кадрова і маркетингова підтримка спільних науково-технічних проєктів тощо.

Головною організацією для участі в роботі Цзінанського технопарку з української сторони визначено Міністерство освіти і науки України. Згідно з наказом МОН України від 19.02.03 р. № 87 Державне підприємство “Київський державний центр науково-технічної і економічної інформації” (далі – КиївЦНТЕІ) є організацією, відповідальною за співпрацю в рамках роботи Українсько-китайського технопарку. На цей час виконуються такі роботи:

- підготовлені і надіслані до технопарку розроблені КиївЦНТЕІ каталоги інноваційних розробок українських вчених, придатних для трансферу до Китаю;

- міністерствам і відомствам, облдержадміністраціям, Раді Міністрів АР Крим, Київській та Севастопольській міськдержадміністраціям, ректорам вищих навчальних закладів та директорам наукових установ МОН і НАН України, керівникам підприємств і організацій надіслані запити щодо надання пропозицій стосовно спільних проєктів у сфері високих технологій для їхньої реалізації в рамках технопарку;

- розроблені проєкти установчих документів щодо діяльності технопарку та пропозиції з пріоритетних напрямів для подальшого погодження з китайською стороною;

- формується міжвідомча науково-технічна рада з роботи Українсько-китайського технопарку для розгляду запропоно-

ваних спільних проєктів у сфері високих технологій та пропозицій щодо методології їхнього відбору.

Всього у 2003 році керівництву Технопарку було передано перелік з 500 українських розробок і технологій, впровадження яких пропонується здійснити в рамках практичної реалізації цього проєкту. У свою чергу, через Технопарк українська сторона отримала пропозиції щодо потреб Китаю в українських технологіях створення “чистих кімнат”, які використовуються в мікроелектроніці.

У жовтні 2003 р. між Міністерством освіти і науки України та Народним урядом провінції Шаньдун відбулося підписання Угоди про забезпечення діяльності спільного Технопарку, а вже 16–19 жовтня на площах Технопарку були проведені Дні науки України та КНР у рамках візиту першого віце-прем’єра України Д.В. Табачника. За підсумками цієї події був укладений 91 протокол про наміри щодо співробітництва у сфері високих технологій.

У ході 5-го засідання Українсько-китайської комісії з питань науково-технічного співробітництва сторони обговорили перспективи практичної реалізації 10 проєктів. Ще одним кроком став візит 12–21 травня 2004 р. в Україну представницької делегації Технопарку, під час якого китайська сторона відвідала провідні українські підприємства в м. Харкові та м. Миколаєві.

У січні 2003 року в м. Харбіні відкрито другий і третій українсько-китайський технопарки: Українсько-китайський центр зварювання і споріднених технологій, угоду про створення якого було підписано між Інститутом електрозварювання ім. Є.О. Патона НАНУ і Харбінським інститутом зварювання, і Хейлунцзянський центр науково-технічного співробітництва Китаю та України.

Велику зацікавленість китайська сторона виявляє до впровадження у виробництво розробок українських вчених таких наукових установ, як Інститут електрозварювання ім. Є.О. Патона НАН України, НТК “Інститут монокристалів” НАН України, Київський державний університет будівництва та архітектури, Інститут проблем матеріалознавства НАН України, Інститут надтвердих матеріалів, Національний

технічний університет “Київський політехнічний інститут”, та інших.

Створення спільних підприємств з науковими та конструкторськими організаціями розвинених у науково-технічній сфері держав, залучення їхнього досвіду та наукових досягнень – це один з головних механізмів у міжнародній науково-технічній діяльності України та КНР. Прикладом є плідна співпраця науковців Інституту електрозварювання ім. Є.О. Патона НАН України з китайськими колегами у рамках спільного підприємства «Міжнародний інженерний центр ім. Є.О. Патона», створеного в м. Гуйлінь. До програми міжнародного науково-технічного співробітництва запропоновано 4 проекти, які спільно виконуються вченими цих науково-дослідних установ. Керівництво центру звернулося до НАН України та Міносвіти і науки України з пропозицією внести до подальших планів співпраці поставку додаткового обладнання та додаткових проектів, націлених на застосування нових методів зварювання в атомній енергетиці.

НТК “Інститут монокристалів” НАН України згідно з угодами співпрацює з Інститутом фізики високих енергій Китайської академії наук. Це такі проекти, як:

- розробка та виготовлення пластмасових сцинтиляторів до проекту з фізики високих енергій, який здійснюється в ЦЕРНІ за участю великої кількості вчених;
- розробка та виготовлення детекторів-

фосвічів і детекторів на основі монокристалів для досліджень космічного випромінювання на китайських супутниках.

За домовленістю з Пекінським заводом ядерних приладів впроваджується розробка та поставка детекторів для радіометрів. Разом з фірмою “Орієнтал Сайєнтифік Інструмент” здійснюється розробка та виготовлення кристалів CsI (TL) великої площі для промислових гамма-камер.

Четверте засідання Міжвідомчої підкомісії зі співробітництва у сфері дослідження і використання космічного простору у мирних цілях відбулось в Україні у другому півріччі 2004 р. Дуже плідною була спільна робота в рамках п'ятирічної програми дослідження і використання космічного простору в мирних цілях у 2001–2005 роках, яка була прийнята двома сторонами у 2000 році на третьому засіданні підкомісії з питань співробітництва у цій галузі.

Таким чином, усі вищенаведені факти свідчать про те, що діяльність Українсько-китайської комісії з науково-технічного співробітництва насправді стала тим фактором оптимізації стосунків двох країн у галузі науки і техніки, який дуже плідно вплинув на увесь комплекс двосторонніх відносин. Незважаючи на певні негаразди, пов'язані з недостатнім фінансуванням, бюрократичними перепонами тощо, комісія дуже ефективно виконувала свої функції координуючого та узагальнюючого органу.

ЛІТЕРАТУРА

Науково-технічне... Науково-технічне співробітництво (24 січня – 24 листопада 1995). Управління державного архіву МЗС України. Спр. 25 (290), оп. КНР, 1995.

Науково-технічне... Науково-технічне співробітництво (23 березня – 27 жовтня 1998). УДА МЗС України. Спр. 61 (290), оп. КНР, 1998.

Ноговіцин О.В., Крехівський О.В., Саліхова О.Б. Торгівля високотехнологічними продуктами між Україною та Китаєм: проблеми оцінки та шляхи вирішення // **Актуальные вопросы и организационно-правовые основы сотрудничества Украины и КНР в сфере высоких технологий // Материалы III Международной научно-практической конференции.** Киев, 2006.

Огородников В.А., Павлов С.В., Ян Лушен, Побережный М.И. Актуальность развития транспортных технологий в рамках украинско-китайского сотрудничества // **Актуальные вопросы и организационно-правовые основы сотрудничества Украины и КНР в сфере высоких технологий // Материалы III Международной научно-практической конференции.** Киев, 2006.

Сокурченко В.П., Шепель Г.Г. Перспектива сотрудничества с КНР в области современных технологий трубного производства // **Актуальные вопросы и организационно-правовые основы сотрудничества Украины и КНР в сфере высоких технологий // Материалы III Международной научно-практической конференции.** Киев, 2006.